

DATUM 2021-05-24
 DNR. 21-00720
 HANDLÄGGARE Savita Upadhyaya och Maria Levin
 TELEFON 040- 635 01 34, 040-6350176
 E-POST savita.upadhyaya@vasyd.se och maria.levin@vasyd.se

FRÅN/GÄLLER:

Miljödepartementet (SOU 2021:26,
 STK-2021-701

Yttrande gällande Remiss angående Remiss från Miljödepartementet - Använd det som fungerar (SOU 2021:26) STK-2021-701

VA SYD har fått ovan rubricerat ärende för yttrande till Tekniska nämnden. VA SYDs synpunkter översänds härmed.

Om VA SYD

VA SYD är ett kommunalförbund som utvecklar och vårdar avfallshantering och VA-system i Sydvästra Skåne.

VA SYDs avfallsavdelning ansvarar för insamlingen av hushållsavfall i Malmö stad och Burlövs kommun. Ansvarig politisk instans är Tekniska nämnden i Malmö, genom avtal med Burlövs kommun. Avfallshierarkin genomsyrar det övergripande arbetet, där det är prioriterat att avfallsmängderna ska minska, återbruket ska öka och att det avfall som ändå uppkommer ska tas hand om på ett så miljövänligt sätt som möjligt för att kunna bidra till en hållbar samhällsutveckling.

Bakgrund & sammanfattning av remissen

Konsumtionen av småelektronik ökar, framför allt mätt i antalet produkter. Det sker samtidigt en ökad ackumulering av småelektronik. Vi använder fler och fler olika produkter som drivs med batteri eller sladd, samtidigt som det inom ett hushåll ofta finns flera produkter av samma sort. Det innebär att det inte genereras avfall i en mängd som motsvarar konsumtionen av småelektronik.

Insamling av småelektronik som är avfall görs i dag av de två insamlingssystemen som har tillstånd (El-kretsen och Recipo), kommunerna samt butiker som säljer elutrustning. Det vanligaste sättet för hushåll att lämna sitt avfall är vid kommunernas återvinningscentraler. Insamlingsmålet för elutrustning innebär att från och med 2019 ska 65 procent av den elutrustning som satts på marknaden (beräknad utifrån ett genomsnitt av de tre föregående åren) samlas in.

Utredningens uppdrag har varit att utreda och föreslå hur producentansvaret för elutrustning kan kompletteras med krav på pant för småelektronik. I utredningen har det även ingått att kartlägga befintliga flöden av småelektronik i samhället samt hur konsumenter och företag hanterar uttjänt småelektronik. Utredaren skulle föreslå hur de svenska bestämmelserna om producentansvar för elutrustning ska anpassas så att de uppfyller minimikraven för ett utökat producentansvar i avfallsdirektivet.

Med småelektronik avses i utredning elutrustning vars yttermått varken på längden, bredden eller djupet överstiger 50 centimeter. Till exempel avses mobiltelefoner, surfplattor, bärbara datorer, leksaker, elektriska verktyg, hushållsapparater. Utredningen är avgränsad till konsumentelutrustning, det vill säga sådan småelektronik som normalt används i privathushåll, även om den kan användas både av privathushåll och yrkesmässiga användare.

I den omvärldsanalys som genomförts konstateras att inget land ännu har infört ett pantsystem för elektronik.

Två förslag på pantsystem presenteras i utredningen:

1. Traditionellt pantsystem- här betalas en pant vid köp av en produkt och återfås när samma produkt lämnas in som avfall.
2. Pantbevis- här erläggs en pant vid köp och konsumenten får ett, förslagsvis, digitalt pantbevis med till exempel en unik identifierbar kod. Då frikopplas panten från den enskilda produkten och kräver därför inte att produkten går att identifiera. Pantbeviset ger rätt till återbetalning av panten mot att en produkt som blivit avfall, motsvarande den som pant betalades in för, lämnas till insamlingssystemet.

Utredningen har dock valt att inte förorda något av förslagen. Då det identifierats problem och svårigheter med ett pantsystem har utredningen också valt att ta fram ett alternativt förslag som utgörs av ett utvecklat producentansvar. Utredningen föreslår att det införs krav på att insamlingen sker på ett sådant sätt att förberedelse för återanvändning möjliggörs. Det är utredningens bedömning att det förslaget är mer samhällsekonomiskt effektivt och mer förenligt med en cirkulär ekonomi än ett pantsystem. Om kraven på ett utvecklat producentansvar inte skulle ge önskat resultat inom en nära framtid kan regeringen överväga att utveckla och införa den lösning som utredningen kallat pantbevis.

Övergripande ställningstaganden

VA SYD tillstyrker förslagen om anpassning i regelverket för producentansvar för elutrustning då det inte uppfyller de så kallade minimikraven för system för utökat producentansvar som anges i artikel 8a i avfallsdirektivet.

VA SYD avstyrker de två förslag om pantsystem som utredningen lämnar. Om regeringen ändå skulle gå vidare så förordar VA SYD alternativet om utvecklat producentansvar då detta förslag anses ge störst miljövinst. Under rubriken *Kommentarer på delar av ärendet* så lämnar VA SYD specifika kommentarer på de förslagen som utredningen tagit fram till kopplat till utökat producentansvar.

Då det pågår flera utredningar i EU som kan komma att påverka de förslag som är lagda så anser VA SYD att en bör invänta resultatet av dessa. Det gäller både EU-kommissionens utredning gällande möjligheten att införa ekonomiska incitament, exempelvis pantsystem för elektronik och det pågående arbetet med att ta fram produktpass. Resultatet av dessa två utredningar kan komma att påverka ett nationellt framtaget pantsystem. Ytterligare utvecklingsarbete pågår inom EU med att utveckla hållbarhetsprinciper för bland annat elektronik. Dessa principer tros resultera i krav på resurseffektiva produkter i ekodesigndirektivet.

Utredningen lyfter själv fram det pågående arbetet inom EU, gällande elavfall, som en osäkerhetsfaktor för konsekvenserna för förslaget. VA SYD delar utredningens tanke i detta avseende och anser att det är av vikt att invänta de pågående utredningarna inom området.

VA SYD ser positivt på möjligheten att samordna de olika producentansvaren.

Ur ett övergripande perspektiv

För att öka cirkulariteten och resurseffektiviteten måste utgångspunkten vara avfallshierarkin. Den bästa hantering ska också vara den mest tillgängliga. Därav bör åtgärder som syftar till att förebygga avfall och öka återanvändningen prioriteras framför återvinning.

För att få ett effektivt insamlingssystem är det av vikt att insamlingssystemet är tillgängligt och lättanvänt. Ett led i detta är att ta fram kriterier för vad som är ett tillgängligt system, vilket bör göras genom en grundlig behovsanalys av användarna. Viktiga aspekter att ta hänsyn till är att servicegraden ska vara likartad för olika målgrupper och en utgångspunkt ska vara att det inte ska behöva bil för att nå systemet.

Det finns en otydlighet i hur kraven kommer att ställas, gällande återanvändning, på de ansvariga av insamlingssystemen och producenterna. VA SYD hade önskat ett förtydligande av detta för att stärka ökad resurseffektivitet.

VA SYD saknar även en analys av den konsumtion av elektronik som görs i utlandet och även inköp som görs via nätet i utlandet för att förstå hur stor andelen som saknar finansiell täckning. Enligt Konsumtionsrapporten 2020 (Centrum för konsumtionsvetenskap) så är det hushållens konsumtion i utlandet ett av de konsumtionsområden som ökat mest under åren 2009-2019.

Ur ett kommunalt perspektiv

Utredningen anger att det inte blir några större konsekvenser för kommunerna idag. Dock skulle tillsynen komma att öka om fler aktörer blir involverade i marknaden för insamling, förberedande för återanvändning och återanvändning av småelektronik. Tillsynen måste anpassas och vägledning måste tas fram utifrån de effekter som önskas uppnås av insamlingssystemet.

Ytterligare behöver samverkan kring information och kommunikation till användarna lyftas. De kommunala avfallsorganisationerna har i dag ett informationsansvar kring hur våra användare ska hantera elavfall. Här finns mycket kunskap och erfarenhet att samla in behoven hos våra användare och tydliga synergier finns vid samverkan kring information. De omfattande ändringarna kan innebära att informationsarbetet för kommunerna kan komma att öka och VA SYD hade därför önskat ett förtydligande vad det kan komma att innebära, dels ur ett ekonomiskt perspektiv och dels ur ett resursperspektiv.

Kommentarer på delar av ärendet

I nedanstående del lämnas specifika kommentarer på det alternativa förslaget om utökat producentansvar.

Förslag: Den som driver ett insamlingssystem som har tillstånd ska se till att insamlingen sker på ett sådant sätt att förberedelse för återanvändning möjliggörs för avfall som kan förberedas för återanvändning.

VA SYD anser att det är av vikt att elavfall samlas in och att det skapas förutsättningar för användarna att göra det och att återvinningen ska ske enligt avfallshierarkin. Dock bör det utredas om konsekvenserna av genomförande av åtgärden. Detta för att försäkra sig att åtgärden inte motverkar användarnas vilja att primärt välja att reparera och uppgradera produkten istället för att köpa nya produkter.

Insamling av elektronik sker främst på återvinningscentraler (ÅVC) som kommunerna handhar. Om insamlingen ska ske på ett sådant sätt att förberedelse för återanvändning möjliggörs kan detta innebära att utformningen på ÅVCn måste förändras, en kostnad som kan komma att läggas på kommuninvånarna genom avfallstaxan. Detsamma gäller för andra insamlingssystem som kommunen erbjuder såsom Samlaren.

Förslag: En producent ska verka för att användare av elutrustning får goda förutsättningar att återanvända denna. Kravet gäller för elutrustning som är lämplig att återanvända.

Utredningen bedömer att producenterna har en möjlighet att bidra till att öka användarnas möjligheter att lämna produkter för återanvändning (avsnitt 9.8 Förbättrade förutsättningar för återanvändning s 279). VA SYD menar att förslaget har en god tanke, men att den är problematisk. Detta då producenterna är långt ifrån användarna och deras primära syfte är att få användarna att köpa deras nya produkter - inte att fortsätta använda dem. En allt för stor påtryckning att lämna ifrån sig fungerande produkter, istället för att ge incitament för att fortsätta använda dem och exempelvis förlänga deras livslängd kan bidra till en ohållbar konsumtion som inte utgår ifrån avfallshierarkin.

VA SYD hade hellre sett förslag som främjade möjligheterna för användarna att reparera och uppgradera enligt exemplen nedan:

- Den modell som Repair Network Vienna (www.reparaturnetzwerk.at) har: en reparationscheck som man laddar ner online och kan använda direkt för reparationen. Det framstår som 'gratis pengar' och kan leda till att man satsar på reparationer av hög kvalitet. Wien har även ett nätverk som företag måste kvalificera sig till; annars gäller inte checkarna.
- Frankrike som har infört en så kallad reparationsfond som syftar till att minska kostnaden för reparation för användarna. Fonden delfinansierar reparation hos certifierade reparatörer. (<https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/anti-waste-law-in-the-daily-lives-of-french-people.pdf>)

- Att produkter klassificeras enligt en skala av reparerbarhet. I Frankrike har ett så kallat reparationsindex infört på ett flertal elprodukter (<https://repair.eu/news/the-french-repair-index-challenges-and-opportunities/>)

Förslag: En producent ska använda ekonomiska incitament och andra incitament i den omfattning som är lämpliga för att den som har elavfall ska fullgöra sin skyldighet att sortera ut och hantera elavfall enligt avfallsförordningen. Incitamenten ska vara sådana att de inte motverkar en effektiv resursanvändning.

VA SYD vill understryka vikten av att incitamenten inte ska vara sådan att de motverkar effektiv resursanvändning. Som utredningen anger så har många ett upplag av till exempel mobiltelefoner hemma. Det finns utmaningar i återanvändning och återvinning av elprodukter. Som en orsak anges låg kunskapsnivå, men anledningen till denna kunskapsnivå kan vara flera och att hitta rätt metoder för att nå fram är inte enkelt. Detta har VA SYD erfarenhet av kopplat till andra avfallsslag.

Förslag: Den som driver ett insamlingsystem som har tillstånd enligt 45 § ska genomföra lämpliga åtgärder för att informera innehavare av konsumentelavfall om

1. fördelarna av att vidta avfallsförebyggande åtgärder,
2. skyldigheten att sortera ut elavfall och var utsorterat elavfall kan lämnas,
3. insamlingssystemens ansvar för en säker insamling och hantering av det avfall som samlas in, och
4. vilka möjligheter det finns att återvinna elavfall och vilken miljönytta detta ger.

VA SYD vill ytterligare en gång trycka på samverkan mellan de som driver insamlingssystemet och kommunen för att dela på kunskap, erfarenheter och få synergier.

Förslag: En producent ska se till att användare av elutrustning får information om hur elutrustning som har lokalt lagrad information kan fabriksåterställas och hur lokalt lagrad personlig information kan raderas.

VA SYD menar att problemet med ackumulerat elavfall i hemmet kan övervinnas med hjälp av tillräcklig och rätt information och därmed öka återanvändning och återvinning. Användarna är en mycket heterogen grupp och informationen måste målgruppsanpassas och hänsyn måste tas till multikulturella aspekter. Kommuner har kunskap och erfarenhet att kommunicera och ge råd till våra användare. De kommunala avfallsorganisationerna kommunicerar idag kring elavfall till våra användare och upprättade kanaler finns. Samarbete mellan kommun och producenter bör främjas och det hade varit önskvärt att utredningen lyft upp hur denna samverkan ska bedrivas och vikten av den.

Handläggning och underskrift

Vid den slutliga handläggningen har deltagit Savita Upadhyaya och Maria Levin, utvecklingsingenjör, samt Linda Göransson, enhetschef, avfallsavdelningen.

Karin Wikström

Chef avfallsavdelningen, VA SYD

Ⓢ ID:c0937070-bc6c-11eb-8ed6-f351e0fbba72 Status: Signerat av alla

Verifikat

Status: Signerat av alla

Titel: Yttrande VA SYD gällande remiss Miljödepartementet -Använd
det som fungerar (SOU 2021:26) STK-2021-701

Skapat: 2021-05-24

ID: c0937070-bc6c-11eb-8ed6-f351e0fbba72

Underskrifter

VA SYD 2220002378

Malin Backman

malin.backman@vasyd.se

Signerat: 2021-05-24 10:50 BankID Malin Åsa Backman

VA SYD 2220002378

Karin Wikström

karin.wikstrom@vasyd.se

Signerat: 2021-05-24 11:07 BankID KARIN VIKSTRÖM

Filer

Filnamn	Storlek	Kontrollsumma
Pant på elektronik VA SYDs svar.pdf	125.8 kB	ff43 c347 f909 1684 3168 dc1d ead7 18d3 3ee1 1ac7 a0fe 0a32 c02d 5573 8516 dbbb

Händelser

Datum	Tid	Händelse
2021-05-24	10:50	Skapat Malin Backman, VA SYD 2220002378. IP: 213.164.197.252
2021-05-24	10:50	Signerat Malin Backman, VA SYD Genomfört med: BankID av Malin Åsa Backman. IP: 213.164.197.252
2021-05-24	11:07	Signerat Karin Wikström, VA SYD Genomfört med: BankID av KARIN VIKSTRÖM. IP: 212.112.191.244

Verifikat utfärdat av Egreement AB

Detta verifikat bekräftar vilka parter som har signerat och innehåller relevant information för att verifiera parternas identitet samt relevanta händelser i anslutning till signering. Till detta finns separata datafiler bifogade, dessa innehåller kompletterande information av teknisk karaktär och styrker dokumentens och signaturernas äkthet och validitet (för åtkomst till filerna, använd en PDF-läsare som kan visa bifogade filer). Hash är ett fingeravtryck som varje individuellt dokument får för att säkerställa dess identitet. För mer information, se bifogad dokumentation.

Verifikation, version: 1.13